

Kaatsheuvel, 4 maart 2011

Raad van State
Afdeling Bestuursrechtspraak
Postbus 20019
2500 EA 's-Gravenhage

Onderwerp:
De Parochie Kaatsheuvel / Minister OCW Monument
Uw nummer:
201100680/1/H2

Geacht College,

Hierbij geeft Stichting Erfgoed Kaatsheuvel gevolg aan uw brief van 10 februari 2011, met bovenvermeld onderwerp en nummer.

In de procedure ten overstaan van de rechtbank Breda, sector bestuursrecht, waren procespartijen de Stichting Erfgoed Kaatsheuvel (STERK) als aanlegger en de Minister OCW als verweerder. De Parochie Kaatsheuvel, eigenaar van de kerk c.a. en dus belanghebbende, heeft zich in die procedure niet als partij gesteld.

Op enig moment in de procedure heeft de Parochie van de rechtbank wel de gelegenheid gekregen om haar visie te geven op de aan de StAB voorgelegde vraagstelling (is er sprake van een topmonument?), hetgeen de Parochie bij brief van 30 juni 2010 heeft gedaan. Hetgeen door de Parochie is ingebracht, heeft de StAB niet kunnen afbrengen van het juiste oordeel dat de kerk c.a. als een topmonument moet worden aangemerkt.

De Minister OCW heeft geen hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak van de rechtbank d.d. 10 december 2010. Blijkens zijn aan u gerichte brief van 23 februari 2011 berust de Minister in het oordeel van de rechtbank en conformeert hij zich daaraan. Wat de Minister betreft heeft de kerk derhalve te gelden als topmonument en is de aanwijzing als monument gerechtvaardigd. Overigens bevestigt de Minister in die brief wederom hetgeen hij steeds heeft erkend: de kerk voldoet sowieso aan de definitie van monument in artikel 1 Mw 1988 (maar op grond van beleid meende hij desondanks, omdat de kerk in zijn beleving te weinig onderscheidend is, niet tot aanwijzing te kunnen overgaan).

Uitsluitend de Parochie, als derde belanghebbende, heeft thans hoger beroep tegen voormelde uitspraak ingesteld. Daartoe worden vier grieven aangevoerd, waarvan de laatste een algemene grief is die naast de grieven 1 t/m 3 zelfstandige betekenis mist.

STERK is van mening dat de door de Parochie in hoger beroep aangevoerde bezwaren ongegrond zijn en niet kunnen leiden tot vernietiging van de beroepen uitspraak. Deze uitspraak behoort te worden bevestigd.

STERK zal hierna haar reactie geven op de grieven en de daarbij gegeven toelichting.

T.a.v. grief 1:

Met deze grief voert de Parochie aan dat er geen plaats is voor kwalificatie van de kerk c.a. als topmonument. Volgens de Parochie gaan zowel de StAB als de rechtbank eraan voorbij dat het

complex geen 'onmisbare ijkwaarde' heeft ten opzichte van het overige bouwbestand en dus reeds om die reden geen sprake kan zijn van een topmonument (in de zin van de (toelichting op de) toepasselijke Tijdelijke Beleidsregel). Verder meent de Parochie dat de kerk geen unieke stedenbouwkundige waarde heeft en dat de StAB teveel betekenis toekent aan de stedenbouwkundige setting van de kerk.

Om met dit laatste te beginnen: iedereen, ook de Minister zelf, is het er volstrekt unaniem over eens dat er sprake is van een unieke en zeer waardevolle stedenbouwkundige ligging van de kerk. Uitsluitend de Parochie denkt daar kennelijk anders over, echter die eigen opvatting wordt niet althans niet deugdelijk onderbouwd. De Parochie staat met haar opvatting volstrekt alleen. De redengeving voor die opvatting is door de Parochie ook reeds naar voren gebracht in haar reactie d.d. 30 juni 2010 op het concept-advies van de StAB d.d. 3 mei 2010, maar door de StAB in haar eindadvies verworpen. Volgens de rechtbank terecht.

Hoe dan ook: beoordeeld naar de huidige toestand, zowel ten tijde van de bestreden uitspraak als in hoger beroep, staat vast dat de kerk een unieke stedenbouwkundige ligging en waarde heeft. De loze (d.w.z. ondeugdelijk gemotiveerde) bewering van de Parochie dat dit anders is, brengt in die vaststelling geen verandering.

Anders dan de Parochie betoogt, is de StAB niet voorbij gegaan aan de in de toelichting bij de Tijdelijke Beleidsregel 2004 bedoelde 'ijkwaarde' die een monument moet bezitten om als topmonument te worden gekwalificeerd. In haar verslaglegging bevestigt de StAB, toetsend aan de in de Tijdelijke beleidsregel omschreven criteria, dat de kerk voldoet aan de definitie "topmonument", waarbij de StAB tevens uitdrukkelijk vermeldt dat de bedoelde 'ijkwaarde' naar haar deskundige oordeel aanwezig is.

De rechtbank mocht relevante en zelfs beslissende betekenis toekennen aan het deskundigenadvies van de StAB, inhoudende dat de kerk c.a. als topmonument moet worden gekwalificeerd. Dit klemt naar de mening van STERK temeer nu dit deskundigenadvies geheel in lijn ligt met de eerdere deskundigenadviezen van de Raad voor Cultuur, met de deskundigenadviezen van de door STERK ingeschakelde deskundigen, met het advies van de Bezwaarschriftencommissie OCW en de overige positieve adviezen die door STERK in eerdere instantie zijn genoemd. Voor de goede orde worden deze adviezen hierbij overlegd. De Minister heeft nimmer een tegenadvies door een onafhankelijke/onpartijdige deskundige ingebracht tegen al deze unaniem positieve adviezen, doch heeft steeds slechts volstaan met het geven van zijn eigen opvatting over de waarde van de kerk. De visie van de (interne) Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is immers, zoals STERK steeds heeft benadrukt, de visie van de Minister zelf. De RCE is geen adviesinstantie, maar heeft het standpunt van de Minister verwoord. Die eigen opvatting van de Minister is nimmer onderbouwd met een extern advies van een ter zake deskundige.

In dit verband, maar dit overigens ter zijde, merkt STERK nog op dat de rechtbank in haar (tussen)uitspraak onzuiver is waar zij overweegt dat er gelet op de 'tegenstrijdigheid van de deskundigenadviezen' in het dossier aanleiding bestond om de StAB als deskundige te benoemen. De Raad voor Cultuur, een onpartijdig/onafhankelijk en wettelijk adviesorgaan, had immers al (in twee instanties) geconcludeerd tot "topmonument", en zo oordeelden ook alle overige onafhankelijke deskundigen die door STERK zijn genoemd. De Minister heeft, als gezegd, evenwel nimmer een extern deskundigenadvies ingebracht dat steun gaf aan de eigen opvatting van de Minister (lees: zijn eigen rijksdienst RCE). Van onderling tegenstrijdige deskundigen adviezen was dus geen sprake. Eigenlijk had de rechtbank destijds al aanstonds tot aanwijzing van de kerk kunnen beslissen op basis

van de adviezen van de Raad voor Cultuur en de overige door STERK genoemde positieve adviezen van derden, waartegenover de Minister nimmer een andersluidend (tegenstrijdig) in- of extern deskundigenadvies heeft ingebracht (maar slechts zijn eigen waarde-oordeel). Als gezegd, de RCE behoefde in dit geval op grond van de Monumentenwet niet om advies te worden gevraagd, en aan de visie van de RCE (lees: de Minister zelf) kan niet de betekenis van een (extern) deskundigenoordeel worden toegekend.

Verder mist de stelling van de Parochie (inhoudende dat de kerk geen topmonument is omdat zij geen ijkwaarde zou bezitten) iedere onderbouwing en motivering. Deze stelling wordt evenmin ondersteund door een onafhankelijke en onpartijdige contra-expertise van een externe deskundige. Voor het eventueel alsnog aanleveren van een dergelijke contra-expertise is thans, voor het eerst in hoger beroep, overigens geen plaats meer.

Ook ten aanzien van het volstrekt heldere StAB-advies (de kerk is een topmonument als bedoeld in de Tijdelijke beleidsregel!) wordt door de Parochie niet gesteld laat staan aangetoond dat het een ondeugdelijk advies zou zijn, d.w.z. dat het naar inhoud of wijze van totstandkoming zodanige gebreken zou vertonen dat de rechtbank het niet of niet zonder meer aan zijn beslissing ten grondslag kon leggen.

T.a.v. grief 2:

Deze grief houdt in dat de rechtbank zich ten onrechte heeft beperkt tot de vraag of de kerk als topmonument heeft te gelden. Volgens de Parochie spelen ook de door haar in de brief van 30 juni 2010 genoemde omstandigheden een rol bij de discretionaire aanwijzingsbevoegdheid ex artikel 3 Monumentenwet 1988 (zoals in casu nog van toepassing). Ten onrechte is de rechtbank daaraan voorbij gegaan, aldus de Parochie.

STERK wil hier korthedshalve volstaan met verwijzing naar hetgeen zij in eerste aanleg (beroepschrift en pleitnotities) heeft aangevoerd met betrekking tot de vermeende beleidsvrijheid van de Minister inzake aanwijzing van de kerk als monument. Hetgeen STERK daar heeft aangevoerd, moet hier als woordelijk herhaald en ingelast worden beschouwd. Verwezen zij naar de paragrafen 5.1 t/m 5.10 van het beroepschrift van STERK d.d. 25 juli 2009.

Het primaire standpunt van STERK komt erop neer dat, als eenmaal de kerk als topmonument moet worden aangemerkt, er gelet op de (toelichting bij de) Tijdelijke beleidsregel 2004 geen (beleids)ruimte meer is voor een andere keuze dan aanwijzing. De juistheid van dit standpunt werd ook door de Minister erkend (zij het dat hij niet overtuigd was van de topkwaliteit van de kerk). Ook de rechtbank heeft -terecht- de vraag of er sprake is van een topmonument gezien als primair en beslissend geschilpunt.

Verder heeft STERK in eerste aanleg subsidiair betoogd dat, ook als de rechter zou oordelen dat de kerk niet als een topmonument kan worden gedefinieerd, er tal van belangen en gronden zijn die ertoe moeten leiden dat de kerk alsnog als monument wordt aangewezen. Ook hier verwijst STERK, om niet onnodig in herhaling te vervallen, naar al hetgeen zij in het beroepschrift in eerste aanleg en de pleitnotities in dit verband naar voren bracht, ook ten aanzien van het gegarandeerde behoudsperspectief (zowel technisch als financieel).

Mocht het oordeel van de rechtbank (inhoudende dat de kerk een topmonument is) in hoger beroep geen stand houden, dan betekent dit allerm minst dat de aanwijzing van de kerk als monument alsnog

achterwege moet blijven. Hetgeen STERK in de procedure bij de rechtbank subsidiair naar voren heeft gebracht (zoals, onder meer: de kerk is een vergeten monument dat louter door een administratieve fout destijds niet als zodanig is aangewezen), moet dan alsnog in de behandeling worden betrokken, hetgeen tot de slotsom zal moeten leiden dat de kerk, ook indien geen topmonument, voor aanwijzing als monument in aanmerking komt.

Voor zover de financiële en/of economische belangen waarop de Parochie zich beroept al een relevante rol, laat staan een doorslaggevende rol, zouden kunnen spelen bij de beantwoording van de vraag of de kerk in aanmerking komt voor aanwijzing ex artikel 3 Mw op verzoek van STERK -quod non-, wil STERK opmerken dat (1) deze kwestie geen onderwerp van discussie of geschil was in eerste aanleg en niet voor het eerst in hoger beroep aan de orde gesteld kan worden en (2) van meet af pogingen zijn ondernomen en inspanningen zijn verricht voor het behoud van het monument met respect voor de belangen van het kerkbestuur. Voorbeelden van de resultaten van deze inspanningen zijn: a. ontwikkeling en uitwerking van het hierbij gevoegde plan als alternatief voor sloop: Studie St. Joseph kerk te Kaatsheuvel en Podiumplan; b. de bij het dossier gevoegde, onverminderd van kracht zijnde garantieverklaring van betrouwbare en solvabele partijen, waarin duidelijk wordt aangegeven dat tot een passende herbestemming kan worden gekomen en dat voor (de aankoop gevolgd door) die herbestemming financiële middelen aanwezig zullen zijn. Ondanks herhaalde uitnodigingen om met STERK en de garanten in overleg te treden over zodanige aankoop en herbestemming, heeft de Parochie tot nu toe categorisch geweigerd om zelfs maar zodanig overleg te openen, laat staan om een (prijs)voorstel te doen. Ook in deze fase, hangende de appelprocedure, weigert het kerkbestuur iedere vorm van overleg, om voor STERK onduidelijke redenen, terwijl van belang is te vermelden dat het kerkbestuur blijkens berichten in de geschreven pers klaarblijkelijk (inmiddels, maar vermoedelijk al geruimere tijd) niet meer gebonden is aan het destijds met de projektontwikkelaar gesloten contract, en dus geheel vrij is om in overleg te treden.

T.a.v. grief 3:

Volgens deze grief kon de rechtbank niet zelf in de zaak voorzien, althans mocht zij dat niet op deze wijze doen.

De grief moet worden verworpen.

Als, zoals ook de StAB en de rechtbank vaststelden, de kerk moet worden gekwalificeerd als een topmonument, dan dient -volgens het vastgelegde beleid en zoals ook de Minister erkent- aanwijzing als monument te volgen. De rechtbank kon de zaak dus zelf afdoen, zoals STERK in het slot van haar beroepschrift had gesuggereerd. Tegen deze door STERK gevraagde voorziening heeft de Minister in eerste aanleg geen verweer gevoerd, eens als hij het immers is met het uitgangspunt dat, als de in de beleidsregel genoemde uitzondering (topmonument) zich voordoet, aanwijzing zonder meer dient te volgen. Terwijl de minister, zoals inmiddels bekend, ook niet in hoger beroep is gekomen.

Ook in het -volgens STERK ondenkbare- geval dat de kerk alsnog niet als topmonument wordt gekwalificeerd, valt er -gelet op wat STERK in eerste aanleg aanvoerde- niet te ontkomen aan de gevolgtrekking dat aanwijzing als monument is geïndiceerd, zodat ook in dat geval door de rechter zelf in deze zaak kan worden voorzien conform de bestreden uitspraak.

T.a.v. grief 4:

Als gezegd mist deze grief zelfstandige betekenis en behoeft deze geen afzonderlijke bespreking.

Conclusie:

De conclusie van STERK is dat, nu de grieven falen, de bestreden uitspraak in alle opzichten in stand moet blijven. Deze uitspraak kan derhalve worden bevestigd.

Voor zover STERK kosten (griffierecht o.i.d.) verschuldigd is/wordt, maakt STERK aanspraak op vergoeding van deze kosten door de appellant (de Parochie), waartoe deze dan kan worden veroordeeld.

Procesdossier:

De Parochie heeft bij haar beroepschrift een (hoogst) onvolledig procesdossier overlegd.

De Minister gaat er blijkens zijn brief van 23 februari 2011 van uit dat de rechtbank een volledig procesdossier aan uw college zal doen toekomen. Blijkens telefonische navraag d.d. 4 maart 2011 door STERK bij uw administratie is dit volledige procesdossier inderdaad inmiddels bij u binnengekomen.

Zekerheids- en volledigheidshalve zal STERK de in dit verweerschrift genoemde stukken als producties bij dit verweerschrift voegen.

Mocht het procesdossier van de eerste aanleg nog niet of niet volledig in uw bezit zijn, dan is STERK graag bereid om desgevraagd een volledig exemplaar van het procesdossier in eerste aanleg toe te zenden.

STERK verwijst, tenslotte, voor haar standpunten naar de inhoud van dit procesdossier. Deze (primaire en subsidiaire) standpunten moeten, voor zover nodig, als hier herhaald en ingelast worden beschouwd. Al hetgeen in eerste aanleg door STERK naar voren is gebracht, wordt uitdrukkelijk gehandhaafd.

Producties behorende bij dit verweerschrift:

- a. Beroepschrift van STERK d.d. 25 juli 2009
- b. Pleitaantekeningen STERK d.d. 26-11-2009 ten behoeve van de mondelinge behandeling bij de rechtbank Breda
- c. Brief d.d. 30 juni 2010 van de Parochie Kaatsheuvel
- d. Adviezen van de Raad voor Cultuur d.d. 15 december 2006 en 1 augustus 2007
- e. Analyse en waardering Jozefkerk te Kaatsheuvel 2008 en BIS 2009 door Dr. G. Vermeer, Drs. D.Rackham en Dr. B. v. Hellenberg-Hubar.
- f. Advies bezwaarschriftencommissie OCW d.d. 9 februari 2009
- g. Garantieverklaring herbestemming/behoud
- h. Studie St. Joseph kerk te Kaatsheuvel, december 2006 en Podiumplan

Hoogachtend,
Stichting Erfgoed Kaatsheuvel

Voorzitter,

C.H.M. Grootswagers-Theuns